

Slovenská geoparková „trojka“

Tri vládou schválené geoparky poskytujú turistom jedinečné príklady spojenia prírody a ľudskej činnosti. Dva z nich súvisia s ťažbou a so spracovaním nerastov.

Banskobystrický geopark

Úchvatné prírodné scenérie, ktoré ponúkajú Národné parky Nízke Tatry, chránené krajinné

oblasti Veľká Fatra a Poľana spolu so Starohorskými vrchmi. Historické kultúrne a technické pamiatky, ktoré sa viažu hlavne na banskú činnosť. Predovšetkým na týchto unikátnych príkladoch spojenia prírody a ľudskej činnosti je založený Banskobystrický geopark. Jeho ťažiskovými územiami je Starohorsko-špaňodolinská oblasť a Ponicko-lubietovská geomontánná oblasť.

O plánoch a aktivitách Banskobystrického geoparku sme sa rozprávali s jeho riaditeľkou Ing. arch. Ivetou Kavčakovou.

Čím je podľa vás Banskobystrický geopark výnimočný?

- História siahajúcou až do praveku a predovšetkým jeho vznikom. Kým iné geoparky sa zrodili z popudu ministerstiev, samospráv či partnerov z Maďarska, ako to bolo v prípade Banskotiavnického parku či Novohradského parku, založenie nášho geoparku inicioval hlavne súkromný sektor. Presnejšie, nadšenci spomedzi geológov, historikov, urbanistov a ekológov. Vďaka ich iniciatíve bolo v roku 2006 zaregistrované občianske združenie Banskobystrický geomontánný park. K tejto aktivite „zdola“ sa postupne pridali zástupcovia regionálnej a miestnej samosprávy, odborné inštitúcie pôsobiace v Banskej Bystrici a okolí a miestni podnikatelia.

Aké najväčšie lákadlá ponúkate z pohľadu turistiky?

- Geologické a prírodné lokality.

D. Harmanec

ENVIROMAGAZÍN ODPORUČA

Starohorsko-špaňodolinská oblasť je jedným z ťažiskových území Banskobystrického geoparku vďaka tomu, že sa na ňom nachádza najviac príkladov spojenia prírody a ľudskej činnosti, konkrétne baníctva. To má v tomto regióne stáročnú históriu. Väčšina tohto geomontánného územia sa nachádza v obci Špania Dolina, ktorá leží na rozhraní Nízkych Tatier a Veľkej Fatry, v pohorí Starohorské vrchy. Dominantnou obce je areál rímskokatolíckeho Kostola Premenenia Pána, ktorý bol vysvätený v 13. storočí. Exkurziu po najvýznamnejších historických pamiatkach Španej Doliny spojených s banskou činnosťou, ponúka Malý banský náučný chodník. K jej najpozoruhodnejším starobylým technologickým dielam nepochybne patrí Špaňodolinský banský vodovod. Ide o unikátne hydrotechnické dielo, ktoré vzniklo v prvej polovici 16. storočia a súviselo s ťažbou a so spracovaním strieborno-medných rúd. Voda, ktorá tiekla v jeho žlaboch, poháňala ťažné stroje, stupy a iné zariadenia v celom špaňodolinskom banskom revíri.

Archeológovia a geológovia u nás našli korene ťažby a spracovania nerastov, ktoré sa dajú prezentovať v rámci geoturizmu. Okrem mestskej turistiky Banskej Bystrice a Kremnice naše územie ponúka aj atraktívne možnosti agroturistiky a doplnkového trávenia voľného času v známych lyžiarskych strediskách a kúpeľoch.

V čom spočívajú priority geoparku?

- Dlhodobu sa venujeme environmentálnej výchove a vzdelávaniu, ktoré považujeme za veľmi dôležité. Do budovania geoparku zapájame deti a mladých ľudí, snažíme sa samosprávy vzdelávať v manažmente a marketingu turistického ruchu. Hlavnou prioritou je však budovanie infraštruktúry cestovného ruchu. Napríklad budujeme banské skanzeny v Španej Doline a Lubietovej. Pripravujeme a realizujeme tiež investície do siete kultúrno-poznávacích trás geoparkom, regionálneho múzea geoparku a ďalšej turistickej infraštruktúry.

... a aktuálne novinky?

- Pripravujeme vidiecke územie 23 obcí pre realizáciu programu LEADER 2014 – 2020. Jeho cieľom je príprava a realizácia stratégie rozvoja územia geoparku aj v oblasti geoturizmu. Popri tom intenzívne pracujeme hlavne na propagácii našich banských miest a lokalít v geoparku s cieľom budovania spoločného produktu cestovného ruchu.

BANSKOBYSTRICKÝ GEOPARK

Rozloha geoparku: 886 km²

Ochrana geoparku: NP Veľká Fatra, NP Nízke Tatry, CHKO Poľana

Počet lokalít: 292

Prezentované tematiky: geológia, montanistika, ekológia

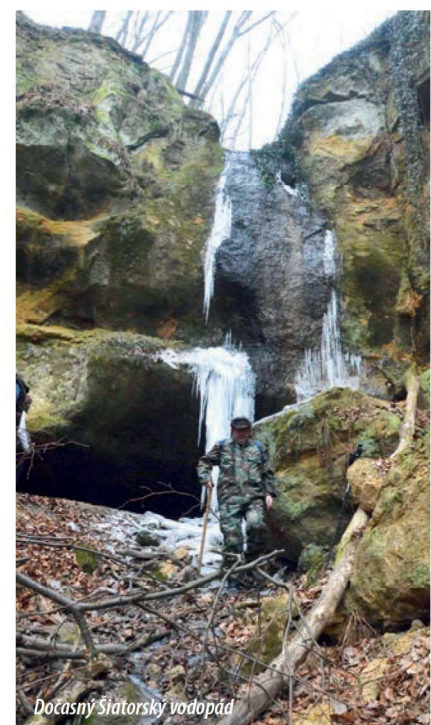
Geologická charakteristika: jadrové pohoria, neovulkanit

Novohrad-Nógrád

Pozostatky sopečnej činnosti, ktoré sú ojedinelé na Slovensku a v strednej

Európe, zanechali v okolí Filakova množstvo zaujímavých geologických útvarov. Tie neraz slúžili ako základné kamene mnohých stredo-

Dočasný štátorský vodopád

Pohanský hrad

vekých stavieb. Hrady, ktoré vznikli na bývalých sopkách, patria k najväčším lákadlám slovensko-maďarského geoparku Novohrad-Nógrád. Na Slovenskej strane zahŕňa 28 obcí okresov Rimavská Sobota, Lučenec a Veľký Krtíš. V Maďarsku zas 64 dedín severnej časti Novohradskej župy. Kľúčovými oblasťami geoparku s celkovou rozlohou 1 598 km² sú Chránená krajinná oblasť Cerová vrchovina a Chránené územie TK Karancs Medves.

Na otázky Enviromagazínu odpovedá Jozef Puntigán, vedúci kancelárie Novohradského geo-

ENVIROMAGAZÍN ODPORUČA

Obec Hajnáčka patrí k najzaujímavejším miestam Novohradského geoparku. Týči sa nad ňou zrúcanina pôvodného gotického hradu postaveného v 13. storočí, ktorá stojí na čadičovom brale. Turistický chodník vedie k Pohanskému hradu. Ide o tajomnú lávovú horu v blízkosti slovensko-maďarskej hranice, na ktorej sa nachádzajú zvyšky kamenného valu starých Kelto, pozostatky slovanského hradiska a niekoľko jaskýň, v dávnych časoch obývaných pravekými ľuďmi.

parku (medzinárodne Novohrad-Nógrád).

Čím je váš geopark výnimočný?

- Z administratívno-organizačnej stránky predovšetkým tým, že je cezhraničným geoparkom. A zároveň tým, že je ako jediný na Slovensku členom Európskej siete geoparkov a Globálnej siete geoparkov. To, že sme začlenení do medzinárodných štruktúr, nám pomáha predovšetkým z marketingovej stránky. Môžeme sa prezentovať na medzinárodnej úrovni. Z pohľadu geoturistiky sme výnimoční práve tým, že sme oblasťou mladého vulkanizmu. Spojenie prírody a pôsobenia človeka napríklad reprezentuje veľké množstvo hradov postavených na sopkách. Na slovenskej časti hrady Filakovo, Hajnáčka, Šomoška, na maďarskej strane napríklad hrady Salgó či Hollókő.

Aké sú priority geoparku?

- Usilujeme sa, aby sme stále vyhovovali požiadavkám fungovania v Európskej a Globálnej sieti geoparkov. To znamená predovšetkým to, aby sme stále vytvárali náučné chodníky s krátkymi informačnými tabuľami, ktoré dokážu prezentovať tunajšiu oblasť a jej hodnoty. Zároveň udržiavame veľmi aktívne vzťahy so školami, aby sa aj deti zapájali do poznania a prezentácie geoparku.

Ktoré najnovšie aktivity geoparku ponúkate?

- Momentálne realizujeme dva kľúčové projekty hradené z medzinárodných grantov. Jedným z nich je Spoločné plánovanie území Novohrad-Nógrád geoparku. Druhým programom je vytvorenie partnerskej siete Novohrad-Nógrád geoparku.

NOVOHRAD - NÓGRÁD GEOPARK

Rozloha geoparku: 1598 km², z toho v SR 336 km²

Ochrana geoparku: CHKO Cerová vrchovina (SR), NP Bükk (MR)

Počet lokalít: 53

Prezentované lokality: geológia, ochrana prírody, história, ľudová kultúra
Geologická charakteristika: neovulkanity

Banskoštiavnický geopark

Najväčšia vyhasnutá sopka v strednej Európe, ktorá mala na svojom úpätí priemer 50 km a výšku okolo 4 000 m. Stáročná história baníctva, ktorá menila krajinu v okolí Banskej Štiavnice. Na týchto základoch stojí Banskoštiavnický geopark, ktorý sa nachádza v Chránenej krajinskej oblasti Štiavnické vrchy.

O najnovších aktivitách geoparku sa Enviromagazín rozprával so Stanislavom Neuschlom, predsedom občianskeho združenia Región Sitno, ktoré spravuje Banskoštiavnický geopark.

V čom spočíva výnimočnosť Banskoštiavnického geoparku?

- Predovšetkým zaujímavými geolokalitami a historickými pamiatkami súvisiacimi s banskou činnosťou. Baníctvo v okolí Štiavnických Baní dosiahlo niekoľko svetových prvenstiev. Unikátom je najmä vodohospodársky systém, ktorý zabezpečoval čerpanie spodnej banskej vody, vďaka čomu sa mohlo v baniach pracovať.

Aké sú priority geoparku?

- Usilujeme sa, aby bol geopark zapísaný do Globálnej siete geoparkov.

... a vaše najnovšie aktivity?

ENVIROMAGAZÍN ODPORUČA:

Banskoštiavnické vodné nádrže (tajchy) boli v 16. storočí budované ako zdroj pitnej a úžitkovej vody pre obyvateľov. Neskôr zabezpečovali technologickú vodu na pohon čerpacích zariadení pre miestne bane. V súčasnosti slúžia hlavne na rekreáciu. Počúvadlo, Veľká Richnava, Veľká Windšachta, Evička, Banský Studenec a Dolný hodrušský tajch patria k obľúbeným miestam na plávanie a vodné bicyklovanie. V ich okolí vznikli rekreačné objekty, ktoré sú známe na Slovensku a v zahraničí.

- Naše najdôležitejšie aktivity smerujú k tomu, aby bol vytvorený jednotný a ucelený systém financovania všetkých geoparkov na Slovensku. Aby každé územie dostávalo rovnaký balík peňazí a aby bolo financované z jedného zdroja. Za ideálne považujeme to, aby boli geoparky dotované z rozpočtu Ministerstva životného prostredia. Na túto tému rukujeme so zástupcami štátnych orgánov.

Text: Branislav Sobinkovič

Foto: Banskobystrický, Banskoštiavnický, Novohradský geopark

BANSKOŠTIAVNICKÝ GEOPARK

Rozloha geoparku: 374 km²

Ochrana geoparku: CHKO Štiavnické vrchy

Počet lokalít: 156

Prezentované tematiky: geológia, montanistika, ekológia

Geologická charakteristika: neovulkanity

Zdroj: Aktualizácia Konceptie geoparkov